

Odlišné stanovisko
sudcu Petra Straku
k uzneseniu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 354/2020

1. Podľa § 67 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. pripájam svoje odlišné stanovisko k uzneseniu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. III. ÚS 354/2020 z 22. septembra 2020.

2. Jedným zo zmyslov odlišného stanoviska je preniesť diskusiu z neverejnej platformy za zatvorenými dverami do verejného priestoru. Keď ide o otázku kľúčovú, dovoľm si tvrdiť dokonca doktrinálnu, má to zakaždým zmysel. Právny problém, ktorý bol predmetom konania, si počas svojho pôsobenia na ústavnom súde osvojil emeritný sudca Juraj Babjak, pričom aj Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ho označil za toho, kto ostal v tejto otázke osamotený. Už v úvode uvádzam, že jeho aktivita mala a má veľký zmysel, keďže práve jeho prístup by mohol byť inšpiráciou aj pre nové zloženie ústavného súdu, keď už nie univerzálne, tak aspoň vo výnimočných a odôvodnených prípadoch (k tomu pozri III. ÚS 168/02, III. ÚS 64/03, III. ÚS 109/03, III. ÚS 117/03, III. ÚS 143/03 a III. ÚS 150/03).

3. Predmetom konania bola ústavná sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky vytykajúca prietahy v súdnom konaní. Dôvodom odmietnutia návrhu na predbežnom prerokovaní z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti bolo jej podanie až po právoplatnom ukončení súdneho konania. Aj napriek pomerne jasnému smeru vývoja doktríny ústavného súdu v obdobných veciach považujem za potrebné poukázať na niekoľko osobitostí rozhodovanej veci, ktoré mali podľa môjho názoru implikovať iný postup a záver ústavného súdu.

Právoplatnosť ako skutočne neprekonateľná prekážka v judikatúre prietahov?

4. Ako som už naznačil, plne si uvedomujem doktrínu, v ktorej je takmer neotrasiteľne zabudované rozhodnutie ESLP vo veci Mazurek proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 16970/05), z ktorého sa vyvodzuje akceptabilita odmietnutia ústavnej sťažnosti namietajúcej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote za podmienky, že podanie bolo ústavnému súdu adresované až po právoplatnom ukončení veci.

5. Zdá sa mi, že rozhodnutie Mazurek proti Slovenskej republike je ale viac citované ako čítané, pričom sa z neho stal pomaly kult, čo štrasburský súd zrejme ani nezamýšľal. Jednou z nápodiev, ktoré ma dovádzajú k tomuto zisteniu, je to, že toto judikátorne vyzdvihované rozhodnutie je až nepomerne stručné (5 strán vrátane povinných formalít). Čo sa týka ďalšieho vývoja judikatúry ESLP v súvislosti s odkazmi na prípad Mazurek, je možné uviesť, že nejde o rozhodnutie, ktoré bolo využívané globálne, a teda aj vo vzťahu k iným členským štátom Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Podľa vyhľadávacej databázy HUDOC na toto rozhodnutie býva odkazované len v prípadoch súvisiacich so Slovenskou republikou. Napríklad samotný ESLP rozhodnutie vo veci Mazurek neuznal ako argument vlády Slovenskej republiky vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 65302/11) a *inter alia* konštatoval aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru.

6. Rovnako je potrebné brať do úvahy aj inú súvisiacu judikatúru ESLP. Napríklad vo veci Hornsby proti Grécku (sťažnosť č. 18357/91) ESLP konštatoval, že do dĺžky konania sa započítava aj vykonávacie (exekučné) konanie. V tejto súvislosti podľa právnej vedy nie je rozhodujúca ani otázka, či oprávnený otáľal alebo neotáľal s podaním návrhu na vykonanie exekúcie, ale mal by sa s tým súd vysporiadať v rámci hodnotenia primeranosti dĺžky trvania konania (k tomu viac Hadamčík, L. V přiměřené lhůte. Odčinění nemajetkové ujmy způsobené nepřiměřenou délkou soudního řízení. Praha : Leges, 2016. 160 s., str. 40). Dokonca ide o tzv. typové konanie, kde sa zvýšený význam pre poškodeného dokonca prezumuje. Medzi takéto konania možno zaradiť konania, ktoré sa týkajú nehnuteľností určených na bývanie.

ESLP výslovne od vnútroštátnych súdov požaduje „náležitú starostlivosť“ (Bečvář a Bečvářová proti České republice, sťažnosť č. 58358/00). Taktiež sa vyžaduje osobitná starostlivosť aj v prípadoch, keď nadmerná dĺžka konania môže mať dopad na výkon práva na rešpektovanie rodinného života (Laino proti Taliansku, sťažnosť č. 33158/96).

7. V tejto súvislosti uvádzam, že bezprieťahové musí byť nielen konanie pred prvými dvoma stupňami všeobecných súdov, ale aj konanie dovolacie a konanie pred samotným ústavným súdom (k tomu pozri rozsudok ESLP vo veci Ruiz-Mateos proti Španielsku, sťažnosť č. 12952/87). **Právoplatnosťou rozhodnutia teda vo vzťahu k prieťahom nie je teda nič doriešené.** Reagujúc na už uvedené poukazujem aj na tú skutočnosť, že jeden z výrokov napádaného rozhodnutia znie na plnenie v lehote 90 dní, pričom lehota na podanie ústavnej sťažnosti sú dva mesiace. Ústavný súd teda ani len nemal istotu, že na konanie nebude nadväzovať výkon rozhodnutia, a teda nemohol mať istotu, či v zmysle požiadaviek dohovoru už prieťahy nehrozia (a teda nie je istota, že je potrebné aktivovať princípy vyplývajúce z judikatúry ESLP, k tomu napríklad rozhodnutie Zappia proti Taliansku, sťažnosť č. 24295/94). Neprijatím veci na ďalšie konanie sa to logicky už ani nedozvieme.

8. V prvom rade uvádzam, že aj ja sa vo všeobecnosti hlásim k zavedenej ústavnej praxi relevantnej pre daný typ konania pred ústavným súdom a viažucej sa na právoplatné skončenie veci, ktorej základom je názorová línia založená na doktríne právnej istoty (k tomu pozri napr. III. ÚS 181/2020, kde som pôsobil ako sudca spravodajca). **Nemôžem však nebrať do úvahy výnimočné okolnosti predmetnej veci, v rámci ktorej práve časový aspekt zohral kruciálnu úlohu pri jej meritórnom ukončení.**

9. Sťažovateľ ako strana sporu viedol konanie proti svojej bývalej manželke o vyporiadanie spoločne nadobudnutého majetku za manželstva. Ako vyplýva z jeho ústavnej sťažnosti, spor neskončil autoritatívnym rozhodnutím súdu. V dôsledku rezignácie sporové strany uprednostnili uzavretie zmieru po 4 rokoch márneho

súdneho konania (na jednom stupni). Okrem iného rezonovali výhrady, že sa so svojou bývalou manželkou stretávali pri styku so spoločnými maloletými deťmi, no stále v pozícii kontradiktórne stojacich sporových strán v súdnom konaní, a nie ako rodičia, ktorí majú (aj napriek rozvodu) deti spoločne vychovávať. Nemali by byť pochybnosti o negatívnom dopade existencie sporu poznačeného priet'ahmi na vzťah rodičov a detí.

10. Dôležitou súčasťou stabilizovanej judikatúry založenej na veci Mazurek je práve poukaz na existenciu právoplatného rozhodnutia vo veci ako rozhodnom kritériu prijateľnosti ústavnej sťažnosti. Každé právoplatné rozhodnutie (vrátane schváleného zmieru) musí mať požadované kvalitatívne atribúty. Kládol som si otázku, či za očakávaný výsledok viac než štvorročného sporu možno skutočne považovať rozhodnutie v rozsahu jednej strany A4.

11. Rozumiem teda rezignácii sťažovateľa a jeho bývalej manželky. Takéto spory prinášajú vždy traumy a vidina autoritatívneho rozhodnutia súdu o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov v nedohľadne ich pritlačila k múru natoľko, že zvolili zmier. Sťažovateľ tvrdí, že pre účely ukončenia trápenia v súdnom konaní teda viac z nevyhnutnosti ako dobrovoľne došlo k nastoleniu právnej istoty tým, že sporové strany svojím spôsobom nahradili dlho očakávaný verdikt súdu. Na tomto mieste je vhodné položiť si aj otázku, či je súdny zmier s takým časovým odstupom od podania žaloby na kvalitatívne rovnakej úrovni, ako zmier dojednaný na prvom pojednávaní. Evidentne nie, keďže účelom zmieru je predísť zbytočnej konfrontácii a zbytočným zraneniam z boja. Po štyroch rokoch možno nadnesene povedať, že nejde o mier v záujme predídania rinčania zbraní, ale ide skôr o vojnovú kapituláciu. Za takýchto okolností sa pristúpilo k priznaniu relevancie konečnému rozhodnutiu súdu, ak sa vôbec za také dá nazvať, ako neprekonateľnej prekážke v procese ochrany základného práva.

12. Sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti pripomenul význam ústavnej sťažnosti vo svetle judikatúry ústavného súdu a ESLP, no pripojil k tomu aj iné funkcie spojené s týmto inštitútom, napr. satisfakčnú funkciu a čiastočne aj reparačnú

funkciu. Aj napriek schváleniu súdneho zmieru teda sťažovateľ považoval za potrebné reparať svoju ujmu zo sporu prostredníctvom primeraného finančného zadost'učinenia. Jedinou bariérou, ktorú senát ústavného súdu sťažovateľovi vyčíta, je včasnosť podania, pričom bol to on, spolu s druhou sporovou stranou, ktorí priet'ah odstránili. Vec si *de facto* rozhodli sami, a teda v konaní pred ústavným súdom si tým uškodili.

13. Paradoxom je, že v prípade pasivity strán sporu by sťažnosť zrejme prijatá na ďalšie konania nielen že bola, ale bolo by jej zrejme aj vyhovené. Ak by bol sťažovateľ vypočítavý, postačovalo mu ponechať tempo sporu v dovtedajšom rytme, sťažovať sa na ústavnom súde a po eventuálnom priznaní primeraného finančného zadost'učinenia navrhnúť uzavretie zmieru. On to ale nespravil a teraz mu to je *de iure* na škodu.

14. Súčasne netreba zabúdať ani na to, že referenčnou normou v predmetnej veci bolo ako základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy aj ustanovenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý je aj o komponente práva na spravodlivý súdny proces. Sťažovateľ na tretej strane svojej ústavnej sťažnosti žiada, aby bola jeho vec „*spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná*“. K tomu však väčšina v senáte nezaujala relevantný postoj. A to aj napriek tomu, že bežne v aplikačnej praxi ústavného súdu sa právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru priznávalo v lehote dvoch mesiacov.

15. Toto odlišné stanovisko by som rád uzavrel tým, že **považujem za neakceptovateľný taký prístup súdu, ktorý konal so značnými priet'ahmi a jeho postup bol validovaný tým, že strany sporu pod ťarchou únavy uzavru zmier vo veci s citlivým rodinnoprávnym aspektom.** Jedinou prekážkou meritórneho preskúmania veci a eventuálneho priznania primeraného finančného zadost'učinenia nemôže byť osamotená aktivita sporových strán (zmier), ktorú súd len procesne sformuluje a bez odôvodnenia akceptuje. Keď ústavný súd v tejto veci nevidel priestor aplikovať čl. 48 ods. 2 ústavy, mal možnosť aktivovať širšiu ochranu

poskytovanú dohovorom. Domnievam sa, že by vzhľadom na osobitosť veci ústavný súd obstál aj v boji s „obávaným Mazurekom“.

16. Právoplatnosť, ktorá bola kruciálnym prvkom v disentovanej právnej veci, neznamená žiadny problém vo svetle judikatúry ESLP, podľa ktorej aj po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej je možné sa s úspechom domáhať práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods.1 dohovoru. Takým prípadom je konanie o dovolaní alebo exekučný proces. Vo veci sťažovateľa mu je paradoxne na príťaž, že na očakávanie spravodlivosti rezignoval uzavretím zmieru, a tak nevyužil ani uvedené inštitúty, ktoré by jeho právam dávali zjavnú perspektívu.

17. Faktom taktiež ostáva, že v judikatúre sa zbytočným prietahom prisúdil aspekt tzv. iného zásahu (napr. I. ÚS 582/2015), od ktorého sa odvíja zákonná dvojmesačná lehota na uplatnenie základného práva. Ak by sme tento aspekt vyhodnocovali v predmetnej veci, musím konštatovať, že sťažovateľ podal ústavnú v požadovanej lehote dvoch mesiacov. Ustanovenie § 124 zákona o ústavnom súde v úvodnej časti znie: *„Ústavnú sťažnosť možno podať do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť.“*

18. Z uvedených dôvodov som bol za prijatie veci na ďalšie konanie a jej meritórny prieskum.

V Košiciach 22. septembra 2020

Peter Straka
sudca